

۱۰۰ کتاب خوب

کتاب ۲۰

پروردگار هستی و خرد علمی مینوی

عنوان:
۱۰۰ کتاب خوب
کتاب ۲۰:

پروردگار هستی و خرد علمی مینوی
پدیدآورنده: حسین لطفآبادی
زبان نوشتاری: فارسی و انگلیسی
نوع کتاب (ژانر): ادبیات روان‌شناختی و آموزشی و
پرورشی نوجوانان و جوانان
موضوع کتاب (سوژه): آموزش شناخت پروردگار و
هستی و خردمندی علمی و انسانی بر اساس دانش
روان‌شناسی تربیتی
گروه سنی: نوجوانان دبیرستانی و جوانان
الف- لطفآبادی، حسین
فهرست‌نویسی بر اساس اطلاعات فیپا
رده‌بندی دیوئی: ۲۹۷/۴۲
شابک (ISBN): ۹۷۸-۶۰۰-۷۹۸۹-۱۹-۷

کتاب‌شناسی ملی ایران: ۴۶۱۰۸۶۰
تاریخ صدور مجوز وزارت فرهنگ و ارشاد: اردیبهشت ۱۳۹۶

ناشر:
انتشارات حکیم فردوسی، تهران
چاپ یکم / ۱۳۹۵، ۲۰۰۰ جلد، مصور
نصاوری، علی‌اکبر، صفحه‌آرایی، و چاپ:
آتلیه انتشارات حکیم فردوسی
دیزاینر: عاطفه محمدی
کلیه حقوق چاپ و نشر انحصاراً برای انتشارات حکیم
فردوسی محفوظ است. هر گونه اقتباس و ترجمه
از تمام یا بخشی از این کتاب به صورت بازسازی،
ذخیره‌سازی در سیستم بازسازی یا انتقال به هر شکل
و به هر صورت دیگر، اعم از الکترونیکی، مکانیکی،
تصویربرداری، و ضبط و غیره، بدون اجازه قبلی و
کتبی انتشارات حکیم فردوسی ممنوع است.
نشانی: تهران، ولنجک، خ گلستان یکم، پلاک ۱۰،
واحد ۸ (کد پستی ۱۹۸۴۷۱۴۶۵۸)
تلفن: ۰۲۱-۲۲۴۰۹۵۲۰

Website: www.hakimferdowsi.com
Email: info@hakimferdowsi.com

راهنمای خواندن کتاب

پروردگار هستی و خرد علمی مینوی

این کتاب را، مانند کتاب هجدهم (حکیم خیام نیشابور)، برای نوجوانان پیشرفته دبیرستانی و جوانان و بزرگسالان نوشته‌ام.

جهان زمانه ما، چگونگی زندگی مردم در این جهان، دانش‌ها و فنون در عصر فراگیرشدن دانش و اطلاعات و رسانه‌های اینترنتی و کامپیوتری، و نیز مناسبات اجتماعی و رویکردهای فرهنگی و تمدنی در قرن بیستم و پیش از آن بوده، بسیار متفاوت است.

اگر بخواهیم در این دنیای جدید، که پیشرفت‌های فکری و علمی و فناوری‌های آن در همین نیم قرن گذشته به اندازه پیشرفت‌های بشر در تمام طول تاریخ انسان بوده است، به‌درستی زندگی کنیم و کودکان و نوجوانان و جوانان را برای زندگی در زمان کنونی و در دهه‌های پیش رو پرورش دهیم باید نگاهمان به هستی و انسان و به تعلیم و تربیت کودکان و نوجوانان و جوانان را تغییر دهیم. وضعیت کنونی اندیشه و دانش و اخلاق و رفتارهای ما تناسب لازم را با عصر حاضر و با زمانه پیش روی ما ندارد.

ما شاهد هستیم که آموزش و پرورش کودکان و نوجوانان و جوانان، که باید متناسب با دگرگونی‌های عصر حاضر و آینده پیش روی انسان و بر اساس نگرش علمی و خرد ندانه و انسانی به مسائل هستی باشد، همچنان به‌شیوه‌های کهنه و با محتوای نامناسب به کار خود ادامه می‌دهد. دینی که نیازمند تغییرات کیفی اساسی است. ایرانیان، یکبار از سال ۱۳۸۵ خورشیدی به مدت بیش از هفتاد سال تربیت‌دهنده بر اساس فرهنگ ایرانی و مقتضیات تمدن جدید انسانی بر مشکلات اجتماعی و فرهنگی و تعلیم و تربیتی خود غلبه کنند. ما هنوز نتوانستند ریشه‌های سمی فرهنگ‌های بیگانه را از میان بردارند و پنبای کار خود را بر روی خرابه‌های کهنه گذاشتند، شایسته خوردند و جایگاه شایسته خود در جهان معاصر را به دست نیاوردند.

اکنون، گام نخست در حل مشکلات ما، نوسازی نظام تعلیم و تربیت رسمی و غیررسمی است اما می‌بینیم، نه تنها بیشتر خانواده‌ها و نهادهای غیررسمی اجتماعی و فرهنگی بلکه، برنامه‌های رسمی آموزشی و درسی، و محتوای کتاب‌ها، خاصه در علوم انسانی، که بر پایه باورهای محدودنگر و به دور از نگاه علمی و انسانی تهیه به منطق و خردمندی تهیه می‌شود، کارکردهای ذهنی کودکان و نوجوانان را ضعیف، هوش آنان را کند و کم‌توان می‌سازد. آنان را خسته و دل‌مرده و درهم‌ریخته، و رفتار آنان را پُر از پرخاشگری و خودشیفتگی می‌کند. و چنین است که ساختار معیاری روش‌های رشد و پرورش مردم باید، بر اساس پژوهش‌های درست و استوار علمی در فلسفه و مبانی و اصول تعلیم و تربیت و دانش روان‌شناسی تربیتی، تغییر یابد و دوباره تدوین و اجرایی گردد.

اثبات درستی این سخنان دشوار نیست. دشواری کار در آن است که مسئولان تعلیم و تربیت و نظام اجتماعی سخنان ناموافق خود را بر نمی‌تابند، در برابر آن شدیداً مقاومت می‌کنند، و گوینده را به زحمت می‌اندازند.

اگر نظام تعلیم و تربیت و نظام اجتماعی دچار مشکلات و کاستی‌های بنیادی نبود، چرا باید شاهد این همه رفتاری‌های گوناگون اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی و اخلاقی باشیم. کافی است به وضعیت محیط زیست و آب و خاک و جنگل‌ها، به سطح بهداشت عمومی، به میزان تولید ناخالص ملی (غیر از درآمد نفت‌فروشی)، به وضعیت اقتصادی اکثریت مردم و تورم و گرانی و بیکاری جوانان، به جنگ و دعوای بسیار مردم با یکدیگر که خود را در پانزده میلیون پرونده قضایی جاری در کشور نشان می‌دهد، به سطح پایین سواد عمومی مردم که میانگین آن در حدود هفت کلاس مدرسه است، به مقدار کتاب‌خواندن در میان مردم که میانگین آن دو خط در شبانه‌روز است، و به فرومایگی‌های اخلاقی و گستردگی دروغ و ریاکاری و دزدی در جامعه، و مانند این‌ها نگاه کنیم تا بدانیم که به یک نگرش بنیادی نو در اندیشه و اخلاق و رفتار مردم و به نهادهای آموزش عمومی و عالی و رسانه‌ها و مراکز فرهنگی و به مناسبات اجتماعی بسیار بهتری نیاز داریم تا به تدریج از این وضعیت رها شویم و سامان تازه‌ای به امور خود بدهیم.

بدتر از همه این است که، با وجود آنکه چند دهه است بر اصلاح امور معنوی و انسانی و خدانشناسی مردم تأکید لفظی فراوان می‌شود اما، نه‌تنها اخلاق و معنویت به بدترین وضع خود رسیده است بلکه، درک و دریافت‌ها و باورهای کودکان و نوجوانان و جوانان، و سایر مردم نیز، در علوم انسانی و در مورد پروردگار و هستی و انسان دچار کاستی‌های اساسی و آلوده به خرافه‌های بی‌شمار و مخرب است. جای تأسف است که دانشگاه‌ها و دانشکده‌های علوم انسانی و مدرّسان فلسفه نیز به این سستی بنیادی در چهار ستون اصلی زندگی انسانی، یعنی خرد و اندیشه و دانش و اخلاق، توجه کافی نداشته و نتوانسته‌اند نظریه‌های درست و ثمربخشی در این حوزه تولید کنند.

و چنین است که ما به نگرشی دُرست به هستی و به زندگی و به رویکردی خردمندانه و علمی و انسانی و کارآمد نیاز داریم که راهنمای برنامه‌ها و کارکردهای تعلیم و تربیت و اجتماعی‌شدن و فرهنگی‌شدن مردم قرار گیرد.

من در این کتاب کوشیده‌ام نتایج چند دهه دانش‌پژوهی و اندیشه‌ورزی در موضوع «هستی» و «انسان» و «خرد و «اندیشه» و «دانش» و «اخلاق» و «روابط اجتماعی و مناسبات سیاسی» و «زیبایی‌شناسی»، یعنی هفت مسأله بنیادی و اساسی فلسفی، را به ساده‌ترین زبان ممکن در اختیار نوجوانان و جوانان و بزرگسالان بگذارم تا هر کلام و عبارت و جمله و سخن آن را مورد بررسی دقیق و نقد و اندیشه‌ورزی قرار دهند و با آنچه در ذهن خود دارند مقایسه کنند و، اگر لازم دانستند، ساختار و محتوای ذهن خود در این مسائل بنیادی را بازسازی و زندگی خود را معنی‌دارتر و زیباتر کنند.

این کتاب می‌تواند در تدریس درس آموزش فلسفه به کودکان و نوجوانان و جوانان نیز مورد استفاده قرار گیرد. از آنجا که کتاب به دو زبان فارسی و انگلیسی نوشته شده، در تدریس «متون فلسفی به زبان انگلیسی» نیز می‌تواند مورد استفاده قرار گیرد. همین‌جا لازم است بگویم که در کار ترجمه و ویرایش زبانی این کتاب نیز، دوست گرانقدرم آقای دکتر مهدی میرزایی یاورم بوده‌اند که صمیمانه ایشان سپاسگزارم و البته، در هر حال، مسئولیت کم و کیف نوشته‌های فارسی و انگلیسی کتاب کاملاً برعهده خود من است.

به هر روی، بر اساس یافته‌های دانش روان‌شناسی شناختی و روان‌شناسی تربیتی، فلسفه را و مفاهیم پیچیده هستی و زندگی انسانی و اخلاقی و «دُرست‌اندیشیدن» در این زمینه‌ها، در سنین نخستین به‌پاس بودن» را، از حدود سن ده سالگی با زبان ساده و جذاب و همراه با مثال‌های عینی، می‌توان به کودکان و نوجوانان و به دیگر مردم آموخت. آموزش مفاهیم پیچیده پروردگار هستی و خردمندی و اندیشه‌ورزی و دانش‌پژوهی به‌گونه‌ای زندگی اخلاقی به کودکان و نوجوانان، در درجه نخست نیازمند آن است که خود ما، بعنوان پدر و مادر و مربی و معرّش دُرستی در این مسائل پیدا کنیم و شیوه آموختن مفاهیم پیچیده را، با بهره‌گیری از روش آموزش در مرز مجاور رشد و آموزش همراه با پشتیبانی شاگرد و استفاده از زبان تمثیلی و مشابَهتی، به‌آنان بیاموزیم (نگاه کنید به کتاب «روان‌شناسی تربیتی» اثر همین نویسنده).

آموزش فلسفه به کودکان و نوجوانان، به‌معنای آموزش چگونگی دُرست‌اندیشیدن و پای‌بندی به استدلال علمی و منطقی، و دُرست‌زیستن است. چنین آموزشی به آنان کمک می‌کند که جایگاه انسانی و برای حقوق خود با دیگران و مفاهیم آزادی اندیشه و بیان را نیز یاد بگیرند.

برخی بر این باور نادرست هستند که گویا جستجوگری فلسفی و تفکر انتقادی را می‌توان به کودکان و نوجوانان آموخت حال آنکه نه‌تنها چنین آموزشی، مشروط بر آنکه گام به گام و در مرز مجاور رشد فکری آنان صورت گیرد، ممکن است بلکه باعث رشد توانایی‌های دیگر شناختی و پیشرفت درسی آنان نیز خواهد شد. طبیعتاً کسی، از همان آغاز کودکی، همراه با کنجکاوی و جستجوگری برای شناخت جهان هستی و جهان انسانی است. آموزش دُرست‌اندیشیدن و استدلال علمی و منطقی، پاس‌خگویی به این ویژگی و نیاز اساسی انسان است.

وقتی که خود ما با این مفاهیم آشنایی کافی نداریم، هنگامی که ظرفیت‌ها و توانایی‌های کودکان و نوجوانان و جوانان را نمی‌شناسیم، وقتی که دنیای فکری آنان را بسته نگه‌می‌داریم و ذهنشان را پُر از خطا و خرافه بار می‌آوریم، طبیعتاً است که جرأت وارد کردن آنان به عرصه شناخت امور مهم زندگی فکری، از جمله «پروردگار و هستی و خرد علمی مینوی»، را نیز نخواهیم داشت. با کمک این کتاب می‌توانیم بر این مشکل غلبه کنیم.